DOMSTOLENS DOM
26. april 1988 *

I sag 74/86,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, ved juridisk konsulent i Kommissionen Peter Karpenstein som befuldmægtiget og med valgt adresse i Luxembourg hos Georges Kremlis, Jean Monnet-bygningen, Kirchberg,

sagsøger,

mod

Forbundsrepublikken Tyskland, ved Jutta Peters, Ministerialrätin i Forbundsministeriet for Ungdoms-, Familie-, Kvinde- og Offentlige Sundhedsanliggender, som befuldmægtiget samt advokaterne Dietmar Knopp og Frank Montag, Køln, og med valgt adresse i Luxembourg på Forbundsrepublikken Tysklands Ambassade,

sagsøgt,

hvori der er nedlagt påstand om, at det statueres, at Forbundsrepublikken Tyskland har tilsidesat bestemmelserne i den fælles markedsordning for vin, jfr. navnlig artikel 32 i Rådets forordning nr. 337/79 af 5. februar 1979 om den fælles markedsordning for vin (EFT L 54, s. 1), og EØF-Traktatens artikler 5 og 189, idet der i tysk lovgivning er indført og opretholdt en bestemmelse, hvorefter den øverste grænse for forhøjelse af alkoholindholdet i vin for visse tyske vindyrkningsområder er fastsat til 4,5% vol.,

har

DOMSTOLEN,

sammensat af præsidenten, Mackenzie Stuart, afdelingsformændene O. Due, J. C. Moitinho de Almeida og G. C. Rodríguez Iglesias, dommerne T. Koopmans. U.Everling, Y. Galmot, C. Kakouris og T. F. O'Higgins,

generaladvokat: J. Mischo
justitssekretær: fuldmægtig D. Louterman

* Processprog: Tysk.

på grundlag af retsmøderapporten og efter mundtlig forhandling den 27. januar 1988,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 27. januar 1988,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning, indgivet til Domstolens Justitskontor den 12. marts 1986, har Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber i medfør af EØF-Traktatens artikel 169 anlagt sag med påstand om, at det statueres, at Forbundsrepublikken Tyskland har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til bestemmelserne i den fælles markedsordning for vin, jfr. navnlig artikel 32 i Rådets forordning nr. 337/79 af 5. februar 1979 om den fælles markedsordning for vin (EFT L 54, s. 1), og EØF-Traktatens artikler 5 og 189, idet der i tysk lovgivning er indført og opretholdt en bestemmelse, hvorefter der for bestemte tyske vindyrkningsområder gælder en øverste grænse for forhøjelse af alkoholindholdet på 4,5% vol. for bestemte vinstoksorter og bestemte vindyrkningsarealer.

2 I henhold til artikel 32, stk. 1, i forordning nr. 337/79 må forhøjelsen af det naturlige alkoholindhold i vin udtrykt i volumen ikke overstige 3,5% i vinavlszone A, 2,5% i vinavlszone B og 2% i vinavlszonerne C. Ifølge artikel 32, stk. 2, kan den øverste grænse for forhøjelsen af alkoholindholdet udtrykt i volumen som omhandlet i stk. 1 i år med usædvanligt ugunstige vejrforhold hæves indtil 4,5% i vinavlszone A og indtil 3,5% i vinavlszone B. I henhold til artikel 32, stk. 4, træffes beslutninger om tilladelse til at hæve grænserne som omhandlet i stk. 2 af Kommissionen efter den såkaldte forvaltningskomitéprocedure.

3 Den tyske Weingesetz (lov om vin) blev ændret ved lov af 27. august 1982 (BGBl. I 1982, s. 1177). Ved denne ændringslov blev der i §6, stk. 2, i Weingesetz indføjet følgende bestemmelse:

»For vindyrkningsområderne Mosel-Saar-Ruwer, Mittelrhein og Ahr gælder der en øverste grænse for forhøjelse af alkoholindholdet på 4,5% vol. for bestemte vinstoksorter og bestemte vindyrkningsarealer.«

4 Den således ændrede affattelse af Weingesetz blev offentliggjort i *Bundesgesetzblatt* samtidig med bekendtgørelsen af ændringsloven (BGBl. I 1982, s. 1196). I denne forbindelse blev §6, stk. 2, forsynet med følgende fodnote:

»I henhold til artikel 32, stk. 1, i forordning (EØF) nr. 337/79 er den øverste grænse for forhøjelse af alkoholindholdet fastsat til ß,5% vol. for alle vindyrkningsområder i vinavlszone A. EF-Kommissionen kan i år med usædvanligt ugunstige vejrforhold træffe beslutning om en forhøjelse af grænseværdien til 4,5% vol.«

5 Allerede den 8. juli 1982 fremsendte Kommissionen en telex til Forbundsrepublikken Tysklands regering, hvori denne blev opfordret til at tage skridt til, at ændringsloven ikke trådte i kraft, idet den efter Kommissionens opfattelse stred mod artikel 32, stk. 1, i forordning nr. 337/79. I sit svar af 30. juli 1982 meddelte forbundsregeringen, at den delte Kommissionens opfattelse, og at Kommissionens telex var blevet fremsendt til de delstatsmyndigheder, der er ansvarlige for gennemførelsen af vinlovgivningen, og til de berørte parter inden for erhvervet. Forbundsregeringen meddelte endvidere, at den ville bestræbe sig på hurtigst muligt at bringe uoverensstemmelsen mellem §6 i Weingesetz og fællesskabsforordningen til ophør. Ændringsloven trådte dog i kraft den 1. september 1982.

6 Da forbundsregeringen i løbet af 1983 og 1984 ikke tog skridt til at ophæve den omtvistede bestemmelse i §6, stk. 2, i Weingesetz, indledte Kommissionen ved skrivelse af 9. oktober 1984 proceduren i henhold til EØF-Traktatens artikel 169. Den 11. december 1984 meddelte forbundsregeringen Kommissionen, at ændringen af Weingesetz var blevet forsinket, men at et lovforslag kunne forventes udarbejdet i

begyndelsen af 1985. Efter at Kommissionen havde konstateret, at der i begyndelsen af 1985 endnu ikke var blevet taget skridt til en ændring af loven, fremsatte den den 1. juli 1985 en begrundet udtalelse. Da forbundsregeringen ikke reagerede herpå, anlagde Kommissionen nærværende sag.

7 Vedrørende sagens baggrund samt parternes anbringender og argumenter henvises i øvrigt til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende, såfremt det på de enkelte punkter er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

8 Til støtte for sin påstand har Kommissionen i første række gjort gældende, at den omtvistede bestemmelse, der blev indsat i §6 i Weingesetz, har medført en retsusikkerhed, idet der dermed i tysk lovgivning er indført en bestemmelse, som strider mod den pågældende fællesskabsforordning. Hverken en administrativ praksis, der er i overensstemmelse med de fællesskabsretlige regler, eller fodnoten i forbindelse med offentliggørelsen af den nye affattelse af Weingesetz, kan fjerne denne uforenelighed. Under disse omstændigheder består der en usikkerhed hos de retsundergivne med hensyn til, hvad der er gældende ret.

9 Forbundsregeringen har erkendt, at den omtvistede bestemmelse strider mod fællesskabsretten. Den har imidlertid anført, at de fællesskabsretlige bestemmelser om forhøjelse af alkoholindholdet i Forbundsrepublikken Tyskland i praksis håndhæves strengt, således at der ikke består nogen retsusikkerhed.

10 Som Domstolen flere gange har fastslået, jfr. navnlig dommen af 15. oktober 1986 (Kommissionen mod Den Italienske Republik, 168/85, Sml. s. 2945), skaber indførelsen eller en uændret opretholdelse af en bestemmelse i en medlemsstats lovgivning, der strider mod en fællesskabsretlig bestemmelse, også selv om denne gælder umiddelbart i medlemsstaternes retsordener, en faktisk uklarhed, idet der herved for de berørte retsundergivne består en usikkerhed med hensyn til deres muligheder for at påberåbe sig fællesskabsretten. En sådan opretholdelse udgør derfor en tilsidesættelse af den pågældende medlemsstats forpligtelser i henhold til Traktaten.

11 Det følger heraf, at der for Forbundsrepublikken Tyskland ikke alene bestod en pligt til at ikke i tysk lovgivning at indføre bestemmelser, der strider mod de fællesskabsretlige, men også en pligt til at ophæve sådanne bestemmelser straks efter deres udstedelse.

12 Det må herefter statueres, at Forbundsrepublikken Tyskland har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til EØF-Traktatens artikler 5 og 189 samt artikel 32 i Rådets forordning nr. 337/79 om den fælles markedsordning for vin, idet der i tysk lovgivning er blevet indført og opretholdt en bestemmelse, hvorefter der for vindyrkningsområderne Mosel-Saar-Ruwer, Mittelrhein og Ahr gælder en øverste grænse for forhøjelse af alkoholindholdet på 4,5% vol. for bestemte vinstoksorter og bestemte vindyrkningsarealer.

Sagens omkostninger

13 Ifølge procesreglementets artikel 69, stk. 2, dømmes den part, der taber sagen, til at betale sagens omkostninger. Forbundsrepublikken Tyskland har tabt sagen og bør derfor dømmes til at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN

1) Forbundsrepublikken Tyskland har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til EØF-Traktatens artikler 5 og 189 samt artikel 32 i Rådets forordning nr. 337/79 om den fælles markedsordning for vin, idet der i tysk lovgivning er blevet indført og opretholdt en bestemmelse, hvorefter der for vindyrkningsområ-

derne Mosel-Saar-Ruwer, Mittelrhein og Ahr gælder en øverste grænse for forhøjelse af alkoholindholdet på 4,5% vol. for bestemte vinstoksorter og bestemte vindyrkningsarealer.

2) Forbundsrepublikken Tyskland betaler sagens omkostninger.

Mackenzie Stuart Due Moitintho de Almeida Rodríguez Iglesias

Koopmans Everling Galmot Kakouris O'Higgins.

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 26. april 1988.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

A. J. Mackenzie Stuart
Præsident